

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-617/10

Åklagaren
versus
Hans Åkerberg Fransson

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Haparanda tingsrätt)

Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Kohaldamisala — Artikkel 51 — Liidu õiguse rakendamine — Liidu omavahendeid kahjustava tegevuse eest karistamine — Artikkel 50 — *Ne bis in idem* põhimõte — Siseriiklik regulatsioon, mille kohaselt võib ühe ja sama õigusrikkumise eest karistada kahes eraldi menetluses, st haldus- ja kriminaalmenetluses määratava karistusega — Kooskõla

Kokkuvõte – Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 26. veebruar 2013

- Eelotsuse küsimused — Euroopa Kohtu pädevus — Piirid — Euroopa Liidu põhiõiguste harta tõlgendamise taotlus — Siseriiklikud õigusnormid, millel on seos liidu õigusega — Euroopa Kohtu pädevus*

(ELTL artikkel 267; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 51 lõige 1)
- Põhiõigused — Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Kohaldamisala — Siseriiklikud õigusnormid, millel on seos liidu õigusega — Normid, mis näevad ette karistuse liidu õigusnormide rikkumise eest — Liikmesriigi tegevus, mis ei ole täies ulatuses selle õigusega kindlaks määratud — Harta ja põhiõiguste kaitse siseriiklike standardite kohaldatavus*

(ELTL artikkel 325; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 51 lõige 1; nõukogu direktiiv 77/388, artiklid 2 ja 22, ning direktiiv 2006/112, artikkel 2, artikli 250 lõige 1 ja artikkel 273)
- Põhiõigused — Ne bis in idem põhimõte — Kriminaal- ja väärteokaristuste kumuleerumine sama teokoosseisu eest — Maksupettus — Nimetatud põhimõtte rikkumine — Puudumine*

(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 50)
- Eelotsuse küsimused — Euroopa Kohtu pädevus — Piirid — Üldised või hüpoteetilised küsimused — Küsimus, mis on abstraktne ja põhikohtuasja vaidluse eset arvestades puhtalt hüpoteetiline — Vastuvõetamatus*

(ELTL artikkel 267)
- Põhiõigused — Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon — Konventsiooni ja siseriikliku õigusnormi vaheline seos — Seos, mis ei jää liidu õiguse kohaldamisalasse*

(ELL artikli 6 lõige 3; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikli 52 lõige 3)

6. *Euroopa Liidu õigus – Ülimuslikkus – Kohtupraktika, millega rikutakse kohustust jätta kohaldamata Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga vastuolus olev õigusnorm – Lubamatus*

(ELTL artikkel 267; Euroopa Liidu põhiõiguste harta)

1. Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamisala liikmesriikide tegevuse suhtes on määratletud selle artikli 51 lõikes 1, mille kohaselt on harta sätted ette nähtud liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Liidu õiguskorras tagatud põhiõigused laienevad kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele, kuid mitte väljapoole niisuguseid olukordi.

Euroopa Kohus ei saa siseriiklikke õigusnorme hartat arvestades hinnata, kui need normid ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse. Seevastu juhul, kui need normid kuuluvad liidu õiguse kohaldamisalasse, peab Euroopa Kohus, kelle poole on pöördutud eelotsuse saamiseks, andma kõik tõlgendamiseks vajalikud juhised, et liikmesriigi kohus saaks hinnata kõnealuste õigusnormide vastavust põhiõigustele, mille kaitse ta tagab.

(vt punktid 17 ja 19)

2. Kui liikmesriigi kohtul palutakse kontrollida niisuguse siseriikliku õigusnormi või meetme kooskõla põhiõigustega, millega – olukorras, kus liikmesriigi tegevus ei ole täiel määral reguleeritud liidu õigusega – rakendatakse seda õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, on riigi ametiasutustel ja kohtutel õigus kohaldada põhiõiguste kaitse siseriiklikke standardeid, tingimusel, et see ei kahjusta hartas ette nähtud kaitse taset, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ega liidu õiguse ülimuslikkust, ühtsust ja tõhusust. Kui liikmesriikide kohtutel palutakse tõlgendada harta sätteid, siis on neil võimalus ja teatud juhtudel kohustus esitada vastavalt ELTL artiklile 267 Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus.

Nii kujutavad maksuõiguslikud sanktsioonid ja kriminaalmenetlus maksupettuse asjas, mida rakendatakse käibemaksuga seoses ebatäpsete andmete esitamise korral, endast direktiivi 2006/112 artikli 2, artikli 250 lõike 1 ja artikli 273 (varem kuuenda direktiivi artiklid 2 ja 22) ja ELTL artikli 325 kohaldamist ning seega liidu õiguse kohaldamist Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

Seda järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu, et siseriiklikke õigusnorme, mis on kõnealuste maksuõiguslike sanktsioonide ja kriminaalmenetluse aluseks, ei võetud vastu direktiivi 2006/112 ülevõtmiseks, kuna nende normide kohaldamisega karistatakse nimetatud direktiivi sätete rikkumise eest ning seega on kohaldamise eesmärk täita aluslepinguga liikmesriikidele pandud kohustust karistada liidu finantshuve kahjustava tegevuse eest tõhusalt.

(vt punktid 27–30)

3. *Ne bis in idem* põhimõttega, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 50, ei ole vastuolus, kui liikmesriik näeb käibemaksu deklareerimise kohustuse rikkumistega seonduva samadel tehivoludel põhineva teokoosseisu jaoks ette järjestikku maksuõigusliku sanktsiooni ja kriminaalkaristuse, kui esimene karistus ei ole kriminaalkaristus; viimati nimetatud asjaolu kontrollimine on liikmesriigi kohtu ülesanne.

Liikmesriikidel on selleks, et tagada käibemaksutulu laekumine täies ulatuses ja kaitsta sealjuures liidu finantsõigusi, kohaldatavate karistuste osas valikuvabadus. Seega võivad need karistused olla nii väärteokaristuse kui ka kriminaalkaristuse vormis või neist kahest kombineeritud. Vaid siis, kui maksuõiguslik sanktsioon on kriminaalkaristuslikku laadi harta artikli 50 tähenduses ning on juba jõustunud, on selle sättega vastuolus algatada sama isiku suhtes samadel tehivoludel kriminaalmenetlus.

Maksuõiguslike sanktsioonide kriminaalkaristusliku laadi hindamiseks sobivad kolm kriteeriumi. Esimene kriteerium on rikkumise formaalne liigitus siseriiklikus õiguses, teine on rikkumise laad ning kolmas on selle karistuse laad ja raskusaste, mille asjaomane isik võib saada.

(vt punktid 34, 35, 37 ja resolutsiooni punkt 1)

4. Vt otsuse tekst.

(vt punktid 40–42)

5. Liidu õigus ei reguleeri Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja liikmesriikide õiguskordade vahelist suhet ega määra kindlaks, millised järeldused peab liikmesriigi kohus tegema juhul, kui konventsiooniga tagatud õigused ja siseriiklik õigusnorm on omavahel vastuolus.

Nagu seda kinnitab ELL artikli 6 lõige 3, on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud põhiõigused liidu õiguse üldpõhimõtted, ning kuigi Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 52 lõige 3 annab hartas sisalduvatele sellistele õigustele, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, sama tähenduse ja ulatuse, mis on neile ette nähtud nimetatud konventsiooniga, ei kujuta see konventsioon endast liidu õigusesse formaalselt integreeritud instrumenti, kuna liit ei ole selle konventsiooniga ühinenud.

(vt punkt 44 ja resolutsiooni punkt 2)

6. Liidu õigusega on vastuolus selline liikmesriigi kohtupraktika, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus jätma kõik Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud põhiõigustega vastuolus olevad õigusnormid kohaldamata tingimusel, et see vastuolu tuleneb selgelt harta sõnastusest või seda käsitlevast kohtupraktikast, kui see kohtupraktika keelab liikmesriigi kohtul hinnata õigusnormi kooskõla hartaga täiel määral ja vajadusel koostöös Euroopa Liidu Kohtuga.

Selline praktika võib kahjustada liidu õiguse toimet sellega, et ei anna liikmesriigi kohtule, kes on pädev sellist õigust kohaldama, volitusi teha selle kohaldamise ajal kõik vajalik, et jätta kohaldamata siseriiklikud õigusnormid, mis võivad takistada liidu normide täielikku toimet.

(vt punktid 46, 48 ja resolutsiooni punkt 3)